

WAT IS EEN EVANGELICAL?

## De ene evangelical is de andere niet<sup>1</sup>

W.B. Kranendonk

Zeg het eens: wat is een evangelical? Tien tegen een dat er een definitie wordt gegeven die de evangelische wereld niet volledig omvat. En wat wordt dan omschreven: de leer, de cultuur of het persoonlijk gedrag?

Net zoals je in Nederland gereformeerden in allerlei soorten en maten hebt, is er in Amerika een bont palet aan evangelicals. Zowel charismatici als fundamentalisten, pinkstergroepen als calvinistische baptisten noemen zich zo, terwijl de verschillen soms enorm zijn. Eenduidigheid ontbreekt.

Om het nog ingewikkelder te maken: de term 'evangelical' wordt niet alleen gebruikt in theologische zin, maar ook in politieke en culturele. Gaat het om de laatste twee terreinen, dan worden met 'evangelicals' doorgaans christenen bedoeld die vooral conservatieve standpunten huldigen. Zij houden vast aan Bijbelse waarden zoals eerbied voor het (ongeboren) leven, bepleiten respect voor gezag, wijzen het homohuwelijk af en hebben reserves bij 'linkse' thema's zoals de zorg voor het milieu.

1. Dit artikel verscheen eerder in het *Reformatorsch Dagblad* van 26 november 2015 onder de titel 'De ene evangelical is de andere niet'; het is hier in een licht gewijzigde vorm opgenomen.

## *Vierhoek*

Over de vraag wie zich evangelical mag noemen, is al vele jaren discussie zonder dat dit resulteert in een sluitend antwoord. De meeste kerkhistorici en godsdienstsociologen maken gebruik van de omschrijving die David Bebbington, hoogleraar geschiedenis aan de universiteit van Stirling in Schotland, een kleine dertig jaar geleden formuleerde.<sup>2</sup> Hij stelt dat een evangelicale beweging zich kenmerkt door:

1. Bijbelgetrouwheid vanuit de vaste overtuiging dat het Woord van God de volkomen waarheid is – genoeg voor het leven en het sterven.
2. Crucicentrisme, wat betekent dat het verzoenend werk van Christus aan het kruis centraal staat.
3. Het accent op de noodzaak van de persoonlijke bekering van de zondaar.
4. Activisme. Men wil de eigen overtuiging laten doorklinken in het dagelijks werk en in de gehele maatschappij. Dit komt voort uit de diepe overtuiging dat de medemens en de wereld voor Christus gewonnen moeten worden.

Dit pakket van kenmerken is inmiddels zo gangbaar geworden dat het onder wetenschappers de naam ‘De vierhoek van Bebbington’ heeft gekregen.

## *Vierde hoofdstroom*

Zowel Bebbington als de bekende Amerikaanse kerkhistoricus Mark Noll vindt dat de evangelicale beweging op grond van deze kenmerken binnen het christendom een eigen, zelfstandige plaats verdient, naast de rooms-katholieke, protestantse en oosters-orthodoxe hoofdstromen.<sup>3</sup>

In zekere zin is dat ook gelukt. Dat blijkt wel uit het feit dat inmid-

2. D.W. Bebbington, *Evangelicalism in modern Britain. A history from the 1730s to the 1980s*, Londen 1989, 2-3. Zie ook de bijdrage van W. van Vlastuin en H. van den Belt in deze bundel.

3. Zie bijv. M.A. Noll, *The rise of Evangelicalism. The age of Edwards, Whitefield, and the Wesleys*, Nottingham 2003.

dels grote groepen evangelicals gewoon zijn hun positie binnen de evangelicale beweging in de VS nader te preciseren. Sommigen noemen zich conservatieve evangelicals, anderen progressieve. Er zijn nieuw-calvinistische evangelicals,<sup>4</sup> charismatische evangelicals en zelfs mensen die de naam postevangelical gebruiken. Daarmee willen ze aangeven waar hun wortels liggen. Maar tegelijk maken ze met die naam duidelijk afscheid te hebben genomen van belangrijke kenmerken van de evangelicals.

### *Pluralisme*

Die nadere precisering maakt ook duidelijk dat de evangelische beweging in Amerika minder eenduidig is dan vaak – van een afstand – wordt gedacht. Het pluralisme binnen de beweging neemt toe. Daardoor worden de grenzen opgerekt van wat nog onder de term evangelical gerekend moet en mag worden.

Was het bijvoorbeeld jarenlang geen vraag of evangelicals de eerste hoofdstukken van Genesis accepteerden als een historisch betrouwbaar verslag van de schepping, vandaag de dag groeit de groep evangelicals die (enige) ruimte wil geven aan de evolutiegedachte. Om die reden heeft de term evangelical aan helderheid verloren. Niet alleen theologische opvattingen onder evangelicals veranderen, ook die op ethisch terrein. Een groep jongere evangelicals heeft progressievere opvattingen als het gaat om het levensbegin en -einde. Evenzo zijn er steeds meer evangelicals die begrip tonen voor de wens van homo's om een huwelijk aan te gaan.

Dat laatste valt ook de media op. Na 1980 is de politieke en maatschappelijke invloed van de evangelicals toegenomen. Daarbij is er in de Amerikaanse media een stereotype dat zich vooral concentreert op de culturele kenmerken: een evangelical is rechts en conservatief.

Voor de theologische opvattingen van de evangelicals is echter ten onrechte doorgaans maar weinig aandacht. Opinieleiders binnen evangelicale kringen vroegen zich de laatste jaren soms af wie nu

4. Zie de bijdrage van M.K. de Wilde in deze bundel.

wel en wie niet evangelical genoemd moest worden. Albert Mohler, de opinieleider van de Zuidelijke Baptisten, schreef ooit:

Het begrip evangelical is uitgehold. We gebruiken het te pas en te onpas. Maar het zegt niets. Je moet eerst een uur met iemand gesproken hebben, wil je weten of iemand de naam 'evangelical' met recht draagt. Want uitsluitend mensen die geregeerd worden door de wetten van het Evangelie verdienen die naam. Ik kom nogal wat evangelicals tegen die hun eigen wetten maken.<sup>5</sup>

De groeiende diversiteit onder evangelicals maakt dat het steeds minder helder is waar iemand voor staat als hij zich evangelical noemt. Van diverse zijden was er een aanzwellende roep om een meer eenduidige en ook striktere definitie van een evangelical. Is een evangelical iemand die zich voegt naar de (culturele) gedragsregels van deze groep of ben je evangelical als je bepaalde geloofswaarheden aanhangt?

### *Onderzoek*

De Amerikaanse koepel van evangelicale kerken en groepen, de National Association of Evangelicals (NAE), heeft samen met onderzoeksbureau LifeWay Research vier jaar onderzoek gedaan om tot een nieuwe, hanteerbare definitie te komen van het begrip 'evangelical'.<sup>6</sup>

In het onderzoek richtten deze organisaties de focus op de inhoud van de theologische opvattingen van evangelicals en niet op hun politieke voorkeur, etnische kenmerken of hun ethische opvattingen.

Op basis van gesprekken met wetenschappers en met duizend evangelicale christenen kwamen de onderzoekers tot een viertal kenmerken van evangelicals. Die zijn inmiddels door de leiding

5. Zie ook: A. Mohler, 'Confessional Evangelicalism' in: A. Naselli en C. Hansen, *Four views on the spectrum of Evangelicalism*, Grand Rapids 2011.

6. Zie: [www.nae.net/what-is-an-evangelical/](http://www.nae.net/what-is-an-evangelical/) (geraadpleegd op 19-5-2017).

van de NAE aanvaard als ijkpunten voor de kwestie of iemand echt gerekend kan worden tot de evangelicale beweging in Amerika.

De kenmerken zijn:

1. De Bijbel heeft voor het geloof en leven van mensen het hoogste gezag.
2. Het is belangrijk om niet-christenen aan te sporen zich toe te vertrouwen aan de Heere Jezus als hun Zaligmaker.
3. De kruisdood van Jezus Christus is het enige offer dat de straf op de zonden kan wegnemen.
4. Alleen zij die belijden dat Jezus Christus hun Redder is, ontvangen Gods vrije genadegift van eeuwige verlossing.

### *Rooms-katholieken*

De overeenkomst met de vierhoek van Bebbington is evident, al wordt er minder nadruk gelegd op de maatschappelijke participatie. Ook andere groepen en (religieuze) bewegingen zijn maatschappelijk betrokken. Dat maakt evangelicals niet uniek. Het bijzondere van evangelicals is, zo stelde de NAE, dat zij het gezag van de Bijbel volledig accepteren en het offer van Jezus Christus voor zondaren centraal stellen.

Met deze definitie denkt de NAE nauwkeuriger te kunnen omschrijven wie wel en wie niet evangelical is. Alleen zij die voor honderd procent deze vier elementen onderschrijven, verdienen volgens een woordvoerder van de organisatie de naam. Gevolg is dat bijvoorbeeld rooms-katholieken er niet meer toe gerekend worden, terwijl sommigen zich wel als zodanig presenteerden. Immers, naast het offer van Christus hebben zij nog een eigen inbreng, doordat ze waarde hechten aan goede werken. Dat is in theologisch opzicht niet evangelisch, aldus de NAE.

*Wim Kranendonk is oud-hoofdredacteur van het Reformatorisch Dagblad. Als Amerikadeskundige schreef hij vele tientallen artikelen over (het christendom in) de Verenigde Staten.*